

Moestuinherstel

Samenwerken aan herstel van moestuinen

3 november 2025 - Infomarkt PFAS

Robbert Brandt en Johan van de Minkelis

Opdracht van Moestuinherstel

- Herstelprogramma: Aanpak van de PFOA-vervuiling in en rond moestuinen in Dordrecht en omgeving.
- Vervuiling is afkomstig van Chemours.
- Het doel is dat inwoners in Dordrecht, Molenlanden, Papendrecht en Sliedrecht weer veilig en zonder beperkingen uit hun moestuin kunnen eten.
- Onafhankelijk projectbureau (stichting), opgericht door vier gemeenten en Chemours.

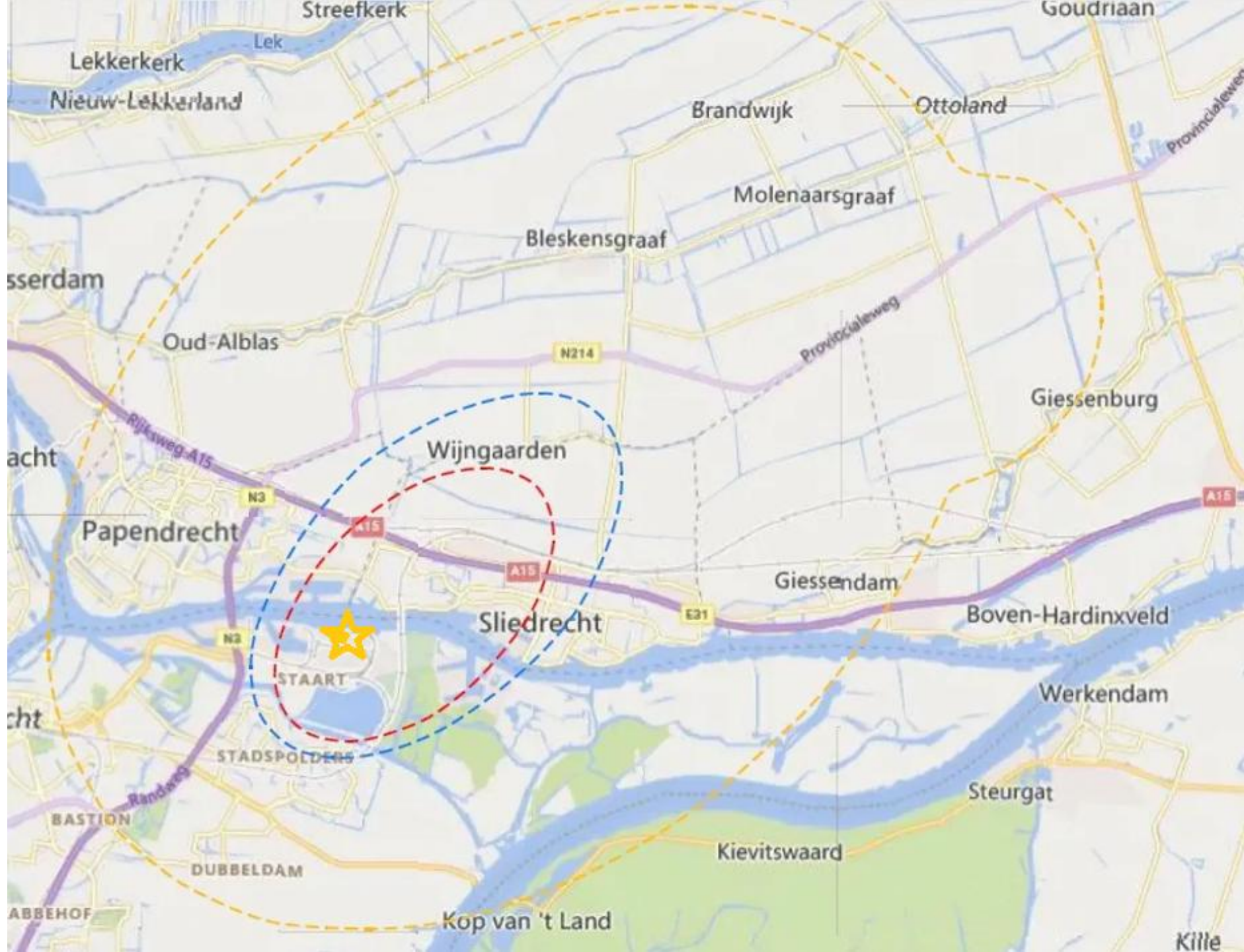
Wat zijn PFAS en PFOA

PFAS: per- en poly-fluor-alkyl-stoffen
PFOA: per-fluor-octaanzuur

- PFOA is een van de ruim 8.000 PFAS-soorten. Het is een kunstmatige, chemische stof.
- Brede toepassing: van blusschuim, anti-baklaag in pannen, regenkleding (waterafstotend), enz.
- Niet afbreekbaar in de natuur. Stof hoopt zich op in bodem, water, gewassen en uiteindelijk de mens.
- Verhoogde concentraties in onze regio, afkomstig van Chemours.
- Risico's; kan schadelijk zijn voor mens en milieu.

Verspreiding PFOA

Effecten van PFOA op moestuinen

Voor de bodem:

- $\mu\text{g/kgds}$: microgram per kilo droge stof;
- microgram: miljoenste van een gram

Voor slootwater:

- meting in ng PEQ/liter (ng = nanogram ofwel: 1 miljardste gram)
- PEQ = PFOA-equivalenten

- Grond: RIVM-norm : max. 2,3 $\mu\text{g/kgds}$
 - Lager dan 2,3: veilig consumeren uit moestuin/kas - geen maatregelen.
 - Tussen 2,3 en 4,6: niet te veel, maar meer P dan elders in het land - maatregelen aanbevolen
 - Hoger dan 4,6 - te veel PFAS: maatregelen noodzakelijk!
- Water: grenswaarde 350 ng/liter
- Advies:
 - Centraal informatiepunt - PFASinfo.nl
 - GGD - ggdzhz.nl
 - Omgevingsdienst - ozhz.nl

Onze aanpak

Bodemmonsters nemen

- Plan van aanpak - november 2024
 - Herstelmaatregelen
 - minimaal 30 cm nieuwe grond (evt. na verwijderen bovenlaag)
 - schoon beregeningswater
- Financiering door Chemours
- Stichting Moestuinherstel: onafhankelijk werkend projectbureau, met Raad van Toezicht
- Proces:
 - Metingen per tuin (complexen en privétuinen)
 - Advies op maat

Beoogd resultaat

- Veilig gebruik van groenten en fruit uit de eigen moestuin (incl. kas).
- Herstel bodemkwaliteit, die voldoet aan de grenswaarden van het RIVM.
- Schoon beregeningswater.
- Duurzaam herstel voor toekomstige generaties.

Activiteiten 2025

Algemeen Dagblad, 12 sept. 2025

▲ Ad Bons aan het werk in zijn moestuin, waar nu wel weer groenten groeien. © AD

Ad (77) kreeg 'rotgrond' na PFAS-herstel maar nu floreert zijn moestuin: 'Afrikanen hebben nog nooit zo hoog gestaan'

- Pilotprojecten
 - Sliedrecht (Baanhoek): afgerond
 - Papendrecht: opgeleverd
 - Wijngaarden: start in nov. 2025
- Aanvullend bodemonderzoek
- Voorbereidingen voor 2026 e.v.

Samen met de tuinders

- In gesprek met tuinders/eigenaren
- Inventarisatie en afstemming, bijv.:
 - grondkeuze
 - behoud bomen en struiken
 - terugplaatsen schuur/kas
 - watertoevoer
- Regelmatig aan tafel

Wat u kunt doen

- Volg de gezondheidsadviezen bij een (te) hoge PFOA-waarde in uw moestuin.
- Gebruik een andere waterbron bij een (te) hoge PFOA-waarde in uw sloot.
- Blijf op de hoogte via nieuwsbrief en website Moestuinherstel (fijn dat u er trouwens bent!)
- Laat uw moestuin bemonsteren als u hiervoor een uitnodiging krijgt.
- Doe mee als op uw moestuin maatregelen noodzakelijk zijn.

Hartelijk dank!

En natuurlijk alle ruimte voor uw vragen.

